

Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej

W dniach 20-21 czerwca 2005 r. odbyła się w Brukseli konferencja podsumowująca (jednocześnie testująca) prace grupy roboczej powołanej przez Komisję Europejską w związku z realizacją wdrażania dokumentu Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia – wspólne cele do roku 2010, który jest ściśle związany ze Strategią lizbońską przyjętą przez UE w 2000 r. Grupa powołana z przedstawicieli 25 państw, zajmowała się zagadnieniem opisu kompetencji, kwalifikacji i profilu nauczyciela w Unii Europejskiej. Jej zadanie związane było ściśle z realizacją celu 1.1 powyższego dokumentu – Podniesienie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i osób prowadzących szkolenia. Na konferencji omawiany był projekt rekomendacji Komisji Europejskiej – Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications – związanej z zawodem nauczyciela w UE (ostatecznie i oficjalnie zostanie on przedstawiony do końca 2005 r.).

Na półmetku realizacji Strategii lizbońskiej dokonano szeregu podsumowań (m.in. raport Wima Koka) odnoszących się do uzyskanych efektów. Dominowały głosy krytyczne, gdyż UE nie osiągnęła na ogół etapowych celów gospodarczych. W odniesieniu do edukacji ze osiągniętymi wskaźnikami jest różnie, ale bardzo ważny wydaje się fakt zintensyfikowania ogólnoeuropejskiej dyskusji o edukacji, czego efektem jest m.in. projekt opisu kompetencji nauczycielskich w państwach członkowskich UE. Jak wiemy edukacja jest tą dziedziną, w którą UE w niewielkim stopniu „ingeruje”, unikając wprowadzania różnego rodzaju regulacji, jak to się dzieje z wieloma innymi dziedzinami, takimi jak handel, rolnictwo, czy ochrona środowiska. Jednak postępy w integrowaniu jednolitego rynku gospodarczego i związany z tym faktem znaczący wzrost przemieszczania się pracowników pomiędzy państwami członkowskimi wymusiły niejako bliższe zajęcie się edukacją. Stan, w którym granice pomiędzy państwami członkowskimi bez problemów pozwalają na przemieszczanie się ludzi, kapitału i towarów, a jednocześnie są barierą dla dyplomów i świadectw jest nie do zaakceptowania. Rozpoczęła się więc dyskusja nad ujednoczeniem podejścia do kwalifikacji pracowników, a następnie refleksja nad kompetencjami absolwentów uczelni i szkół. Ale poprzedzającą to wszystko, logiczną kostką domina, są kwalifikacje i kompetencje nauczycieli. I tak, w pewnym sensie „od końca”, doszliśmy do wagi dyskusji o nauczycielu w Unii Europejskiej.

Nim przejdę do omówienia efektów najświeższej europejskiej dyskusji o nauczycielach, przedstawię krótką historię debaty o kompetencjach. Nie jest to dyskusja łatwa, bowiem istotnym utrudnieniem jest już samo pojęcie kompetencje. Encyklopedie często odnoszą kompetencję do prawnych właściwości, uprawnień do cze-

¹ *Mirosław Sielatycki*, zastępca dyrektora Biura Edukacji Warszawy. Do lipca 2006 r. – dyrektor Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie.

goś. Mówimy więc dla przykładu, że w kompetencjach danego urzędu leży to i to, lub że z racji zajmowanego stanowiska ktoś jest kompetentny (władny) do podjęcia takich to a takich decyzji. Rzeczywiście łacińskie *competentia* oznacza przede wszystkim „odpowiedzialność”, „zajmowanie określonej pozycji”.

Jednak drugim nurt refleksji nad kompetencjami podkreśla raczej znaczenie „potencjału” i „możliwości” uczących się, istotna w nim jest korespondencja kompetencji z wiedzą, umiejętnościami, doświadczeniami danej osoby i działaniem człowieka. W języku polskim mamy wiele przykładów zmiany pierwotnego znaczenia pojęć, w przypadku kompetencji jesteśmy jednak na poziomie sporu (mam nadzieję, że konstruktywnego). Wyboista droga kompetencji do polskiej podstawy programowej jest dobrą tego stanu ilustracją.

W „Encyklopedii pedagogicznej XXI wieku” zwrócono uwagę na wspomnianą dychotomię pojęciową. Pod hasłem „kompetencja” czytamy m.in.:

„Kompetencja – jedno z ważniejszych pojęć pedagogicznych, którym trudno jest przyznać jednoznaczny zakres pojęciowy (...). Zaznaczają się dwa ujęcia kompetencji. Pierwsze z nich to takie, gdzie kompetencję można pojmować jako adaptacyjny potencjał podmiotu, pozwalający mu na dostosowanie działania do warunków wyznaczonych przez charakter otoczenia (...). Drugie ujęcie obejmuje taką koncepcję kompetencji, w której jawi się ona jako transgresyjny potencjał podmiotu, gdzie generowane przezeń typy działań są podatne na twórczą modyfikację, następującą w rezultacie interpretacji kontekstu działania”.

Nowy nurt myślenia o kompetencjach podjął w Polsce m.in. program TERM. W tłumaczeniu brytyjskiego słownika „Kształcenie otwarte od A do Z” wydanego w ramach realizacji TERM (FRSE, MEN, Warszawa 1997) czytamy:

„Kompetencja to szerokie pojęcie, które wyraża umiejętność transferu umiejętności i wiedzy do nowych sytuacji w obrębie sytuacji zawodowej. Obejmuje ono również organizację i planowanie pracy, gotowość do wprowadzenia innowacji i umiejętność radzenia sobie z niecodziennymi zadaniami. Termin ten obejmuje również cechy osobowości niezbędne do efektywnej współpracy z kolegami, menedżerami i klientami”.

Znamienne jest to, że definicja ta została opracowana przez brytyjski Krajowy Komitet ds. Kwalifikacji Zawodowych oraz Program Standaryzacji Agencji Szkoleniowych. To niejako typowy dla sprawy praktyczny i prorynkowy punkt patrzenia na kompetencje. Pamiętajmy jednak, że nie zawsze koresponduje on z perspektywą akademicką.

W wydanej niedawno publikacji Komisji Europejskiej „Kompetencje kluczowe” (polskie wydanie: FRSE, Warszawa 2005) cytowanych jest kilka definicji kompetencji. Jedną z nich przedstawił w 1996 r. J. Coolahan:

„Kompetencje to ogólne zdolności (możliwości) oparte na wiedzy, doświadczeniu, wartościach oraz skłonnościach nabytych w wyniku oddziaływań edukacyjnych”.

Z kolei F. E. Weinert w 2001 r. na podstawie różnych definicji skonstruował następujące znaczenie kompetencji:

„Pojęcie kompetencji interpretuje się jako mniej lub bardziej wyspecjalizowany system zdolności, umiejętności lub sprawności niezbędnych lub wystarczających do osiągnięcia określonego celu”

Próbie pogodzenia różnych punktów widzenia podjęta została w „Słowniku nowych terminów w praktyce szkolnej” (Elżbieta Goźlińska, Wyd. CODN, Warszawa 1997), w którym zawarto następującą definicję kompetencji:

„Kompetencja to zakres wiedzy, umiejętności i odpowiedzialności; zakres pełnomocnictw i uprawnień do działania. Kompetencja jest (potencjalną) umiejętnością, ujawniającą się w chwili wykonywania danego zadania lub predyspozycją do jego wykonania”.

Konkludując należy stwierdzić, że nie ma jednej powszechnie akceptowanej definicji kompetencji, wręcz przeciwnie spektrum znaczeniowe pojęcia jest dość szerokie. Komisja Europejska też nie zdecydowała się wprost na premiowanie konkretnej definicji, zwracając uwagę, że tylko połowa państw członkowskich posiada odwołanie do kompetencji w swoich głównych dokumentach dotyczących programów nauczania. Wydaje się jednak, że wymogi „uwspólniającego się” rynku kształcenia i zatrudnienia w Europie będą stopniowo wzmacniały podejście „funkcjonalne”, kosztem „funkcyjnego” (nieco przenieśnieważnie używając gry słów).

W zróżnicowanej edukacyjnie Europie ważnym zadaniem staje się wyodrębnienie spośród całego spektrum kompetencji – **kompetencji kluczowych**, wspólnych i najważniejszych dla wszystkich. Komisja Europejska proponuje sposób ich wydzielenia:

„Pierwszym kryterium wyboru kompetencji kluczowych powinny być potencjalne korzyści dla całego społeczeństwa. Kompetencje kluczowe winny bowiem odpowiadać potrzebom całej społeczności niezależnie od płci, pozycji społecznej, rasy, kultury, pochodzenia społecznego czy języka. Po drugie muszą one pozostawać w zgodzie z przyjętymi przez społeczeństwo wartościami i prawami etyki, gospodarki i kultury”.

Przystępując do pracy nad kompetencjami nauczycielskimi Komisja Europejska odwoływała się również do dorobku innych organizacji w tym zakresie, zwłaszcza OECD, UNESCO i Rady Europy. Duże znaczenie w definiowaniu wspólnej kompetencyjnej podstawy edukacji posiada dokument UNESCO „Edukacja dla wszystkich”, w którym określono cztery obszary dla rozwoju kompetencji kluczowych poprzez wskazanie głównych celów procesu edukacji: uczyć się aby być, aby wiedzieć, aby działać, aby żyć wspólnie. Z kolei badania realizowane przez OECD nad alfabetyzmem funkcjonalnym oraz w ramach programu PISA w istotny sposób wpłynęły na kształtowanie się kanonu kompetencji kluczowych, w zakresie czytania ze zrozumieniem i myślenia matematycznego. Rada Europy podjęła temat kompetencji kluczowych w odniesieniu do europejskiej przestrzeni edukacyjnej. Na sympozjum zorganizowanym w 1996 r. w szwajcarskim Bernie przyjęto propozycję wspólnych europejskich kompetencji kluczowych, jakimi powinni dysponować absolwenci szkół średnich w Europie.

Lista „**kompetencji berneńskich**” obejmuje:

- współpracę w zespołach,
- posługiwanie się nowoczesnymi środkami informacji i komunikacji,
- rozwiązywanie problemów,
- korzystania z różnych źródeł informacji,
- słuchanie i korzystanie z poglądów innych ludzi,

- porozumiewania się w kilku językach,
- łączenie i porządkowanie różnych, jednostkowych elementów wiedzy,
- podejmowanie odpowiedzialności,
- organizowanie i ocenianie własnej pracy,
- radzenie sobie z niepewnością i złożonością.

W 2002 r. we wspomnianym już dokumencie UE „Edukacja w Europie ...”, przyjętym w Barcelonie, zaproponowano listę kompetencji niezbędnych w społeczeństwie wiedzy, jakim staje się społeczność europejska. Lista „**kompetencji barcelońskich**” obejmuje:

- zdolność porozumiewania się w języku ojczystym,
- znajomość języków obcych,
- umiejętność liczenia,
- podstawowe umiejętności w dziedzinie nauk ścisłych i technologii,
- posługiwanie się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi,
- umiejętność uczenia się,
- kompetencje interpersonalne i obywatelskie,
- zmysł przedsiębiorczości,
- świadomość kulturowa.

Na polskim gruncie edukacyjnym kompetencje kluczowe rozwijane były m.in. w **programie „Kreator”**, realizowanym w latach 1995-1999 w CODN na zlecenie MEN. Wyróżniono w nim następującą listę:

- planowanie, organizowanie i ocenianie własnego uczenia się,
- skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach,
- efektywne współdziałanie w zespole,
- rozwiązywanie problemów w twórczy sposób,
- operowanie informacjami i efektywne posługiwanie się technologią informacyjną.

Program był próbą znalezienia harmonijnej koegzystencji wiedzy i umiejętności w warunkach polskiej szkoły końca XX wieku, która była powszechnie krytykowana za zbyt niencyklopedyzm. Doświadczenia „Kreatora” zostały następnie wykorzystane w programie „Nowa szkoła” przygotowującym nauczycieli do reformy edukacji (program realizowany w latach 1997-2000 przez CODN).

Dyskusja wokół *Strategii lizbońskiej* ożywiła debatę na temat kompetencji w edukacji. Połowa 2005 r. przyniosła nam jej efekty. Grupa robocza powołana przez Komisję Europejską zaproponowała następujący zestaw kompetencji, wymaganych od europejskiego nauczyciela.

Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej:

1/ związane z procesem uczenia się / nauczania

- a) umiejętność pracy w wielokulturowej i zróżnicowanej społecznie klasie,
- b) umiejętność stworzenia dogodnych warunków do uczenia się:
 - ma być organizatorem procesu uczenia się
 - ma uczynić ze swoich uczniów badaczy

- tworzy programy nauczania, ciągle się szkoli i doskonali, stale usprawnia swoją pracę, działa we wszelkiego rodzaju stowarzyszeniach i organizacjach
 - jest animatorem życia społeczno-kulturalnego w regionie
 - c) umiejętność włączenia technologii informacyjno-komunikacyjnej do codziennego funkcjonowania uczniów,
 - d) umiejętność pracy w zespole (nauczycieli, osób szkolących i innych – *team work*) bezpośrednio zaangażowanym w uczenie się tej samej grupy uczniów,
 - e) umiejętność współpracy przy tworzeniu programów nauczania, organizacji procesu kształcenia i oceniania,
 - f) umiejętność współpracy z osobami ze środowiska lokalnego i z rodzinami,
 - g) umiejętność dostrzegania i rozwiązywania problemów,
 - h) umiejętność ciągłego rozszerzania swojej wiedzy i doskonalenia swoich umiejętności.
- 2/ związane z kształtowaniem postaw uczniowskich
- a) umiejętność wykształcenia w uczniach postawy obywatelskiej i społecznej,
 - b) umiejętność promowania takiego rozwoju kompetencji uczniowskich, które pozwolą im, jako pełnoprawnym obywatelom danego państwa, z sukcesem funkcjonować w społeczeństwie wiedzy
 - motywację do nauki, nie tylko formalnej objętej obowiązkiem szkolnym
 - nauczanie uczenia się
 - krytyczne przetwarzanie informacji
 - posługiwanie się komputerem i korzystaniem z wszelkich urządzeń cyfrowych
 - twórczość i innowacyjność
 - rozwiązywanie problemów
 - przedsiębiorczość
 - współpracę z innymi
 - łatwość w komunikacji z innymi
 - umiejętność poruszania się w kulturze wizualnej
 - c) umiejętność łączenia kształtowania wymaganych kompetencji z nauczaniem/uczeniem się danego przedmiotu.

Jak widzimy z powyższego zakresu nauczyciel nie jest traktowany przede wszystkim jako „przedmiotowiec”. Jego rolą jest w pierwszym rzędzie przygotowanie młodych ludzi do uczenia przez całe życie, ciągłego zdobywania nowej wiedzy i umiejętności, do samodzielnego korzystania z zasobów informacyjnych, zdolności współpracy z innymi, rozwiązywania problemów. Zdecydowana dominacja wymagań „uniwersalnych” nad „branżowymi” – związanych z daną dziedziną wiedzy (determinowana przez nauczany przedmiot) różni się od dominującej obecnie praktyki. Jest wyzwaniem dla instytucji i osób kształcących i doskonalących nauczycieli. Inny ważny element związany jest z akcentowaniem roli nauczyciela jako członka zespołu nauczającego i uczącego (się uczyć). W naszym kraju na ogół nauczyciel jest indywidualistą. Mówi więc często:

liczy się moja klasa, mój przedmiot i ja. Podczas, gdy z punktu widzenia ucznia ważne jest, aby miał on do czynienia ze współpracującym ze sobą zespołem nauczycieli, którzy wspólnie tworzą programy, systemy oceniania oraz reguły obowiązujące w trakcie uczenia się.

Komisja Europejska zaproponowała wspólne zasady odnoszące się do zawodu nauczycielskiego, w których określono wymagane wykształcenie oraz wymagane cechy (predyspozycje) nauczycieli.

Wspólne europejskie zasady odnoszące się do zawodu nauczyciela to:

- **zawód wymagający wyższego wykształcenia:** systemy edukacyjne na wysokim poziomie wymagają, żeby wszyscy nauczyciele byli absolwentami szkół wyższych lub ich odpowiedników. Każdy nauczyciel powinien mieć możliwość kontynuowania studiów do najwyższego poziomu, by rozwijać swoje kompetencje pedagogiczne i zwiększać możliwości rozwoju w zawodzie. Kształcenie nauczycieli jest wielodziałowe (multidyscyplinarne), co gwarantuje, że nauczyciele posiadają:
 1. wiedzę na temat swojego przedmiotu,
 2. wiedzę pedagogiczną,
 3. umiejętności i kompetencje potrzebne do ukierunkowania i wspierania uczniów,
 4. zrozumienie społecznych i kulturowych wymiarów edukacji.Pozwala im to reagować w sposób otwarty na potrzeby uczących się. Edukacja nauczycieli, w której powinno się kłaść nacisk na praktyczne umiejętności oparte na akademickich i naukowych podstawach powinna wyposażyć ich w kompetencje i pewność siebie, które sprawią, że staną się oni refleksyjnymi praktykami stawiającymi wymagania w kierowaniu informacją i wiedzą.
- **zawód osadzony w kontekście uczenia się przez całe życie:** rozwój zawodowy nauczyciela powinien trwać przez całe jego życie zawodowe i powinien być wspierany przez systemy doskonalenia na poziomie kraju, regionu i/lub lokalnie. Nauczyciele powinni umieć wspierać proces, w którym młodzi ludzie i dorośli uczący się stają się bardziej autonomiczni w uczeniu się przez całe życie. Powinni doceniać zdobywanie nowej wiedzy i posiadać umiejętność wprowadzania innowacji. Muszą być w pełni zaangażowani w proces uczenia się przez całe życie, muszą umieć rozwijać się i przystosowywać przez całe życie zawodowe. Powinni aktywnie uczestniczyć w rozwoju zawodowym, a to powinno być uwzględnione w systemie.
- **zawód mobilny:** mobilność powinna być centralnym komponentem programów edukacji nauczycieli. Dlatego powinno się zachęcać nauczycieli, żeby wyjeżdżali do innych państw europejskich w celu rozwoju zawodowego. Kraj goszczący nauczyciela powinien uznawać jego status, a kraj pochodzenia uznać i docenić jego udział w procesie. Powinna też istnieć mobilność między różnymi poziomami edukacji i w kierunku różnych zawodów w sektorze edukacji.
- **zawód oparty na partnerstwie:** instytucje kształcące nauczycieli powinny współpracować ze szkołami, przemysłem i instytucjami umożliwiającymi odbycie praktyk. Powinno się zachęcać nauczycieli, by angażowali się w aktualne badania naukowe, żeby dotrzymać kroku rozwijającemu się społeczeństwu wie-

dzy. Wyższe uczelnie powinny starać się uwzględnić w swoim programie nauczania najnowsze osiągnięcia praktyczne. Kształcenie nauczycieli jako takie powinno być przedmiotem studiów i badań naukowych.

Jak widać już pierwsze zdanie odnoszące się do wymogu posiadania wykształcenia akademickiego zmusza do postawienia pytania o obecne kształcenie nauczycieli w kolegiach nauczycielskich. Zawód nauczyciela w UE jest zawodem regulowanym, na pracę w innym państwie należy uzyskać zgodę, zdając na ogół egzaminy w konkretnym państwie. Aby ułatwić ten proces powinno się ujednoczyć podejście do kształcenia nauczycieli w 25 państwach. Wyraźne podkreślenie konieczności doskonalenia się nauczyciela przez jego całą karierę zawodową jest oczywistym wymogiem w społeczeństwie wiedzy. Nauczyciel, który się nie doskonali staje się coraz słabszym nauczycielem, pomimo że ciągle nabywa doświadczenie i sprawność w wykonywaniu zadań. Tyle tylko że na zewnątrz świat zmienia się tak szybko jak nigdy dotąd. Zasada 3xL (long life learning) – kształcenia się przez całe życie musi dotyczyć wszystkich nauczycieli europejskich. Wymóg mobilności nauczycieli jest zrozumiały w sytuacji przygotowywania absolwentów szkół do dalszego uczenia się i pracy na całym rynku unijnym (nawet jak jest to tylko potencjalna możliwość). Jeżeli wymagamy od nauczyciela europejskiego m.in. umiejętności pracy w wielokulturowej klasie, to trudniej będzie to osiągnąć jeżeli ten nauczyciel nigdy nie odbędzie podróży (najlepiej „edukacyjnej”) poza własny kraj. Wreszcie zasada współpracy nauczyciela i szkoły z szeroko pojętymi partnerami szkoły – rodzicami, środowiskiem lokalnym, sektorem gospodarczym, instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi. Szkoła i jej nauczyciele powinni być otwarci na kontakty zewnętrzne, bowiem do tego świata trafią ich wychowankowie.

W projekcie rekomendacji Komisji Europejskiej opisano również nauczyciela przyjmując trzy kluczowe punkty odniesienia dla tego zawodu, wobec: wiedzy, innego człowieka i społeczeństwa.

Nauczyciele powinni umieć:

- **pracować z wiedzą, nowymi technologiami i informacją:** powinni umieć pracować z różnymi rodzajami wiedzy. Ich wykształcenie powinno im umożliwić dotarcie do wiedzy, jej analizę, zatwierdzenie, refleksję i przekazanie jej przy użyciu nowoczesnej technologii tam, gdzie jest to właściwe. Ich umiejętności pedagogiczne powinny im umożliwić tworzenie sytuacji uczenia się i kierowanie nimi przy zachowaniu swobody wyboru sposobu przekazywania wiedzy. Umiejętności te oznaczają też innowacyjność i kreatywność. Dobra znajomość technologii komputerowej i informacyjnej pozwoli im na efektywne włączenie jej w proces uczenia się i nauczania. Powinni umieć kierować i wspierać uczniów w docieraniu i gromadzeniu informacji. Powinni doskonale znać swoją dziedzinę i traktować uczenie się jako proces trwający całe życie. Ich praktyczne i teoretyczne umiejętności powinni umożliwić im uczenie się z własnych doświadczeń i dopasowanie strategii uczenia do potrzeb uczniów.
- **pracować z innymi ludźmi:** pracują w zawodzie, który powinien opierać się na tolerancji i rozwijaniu potencjału każdego ucznia. Muszą znać zagadnienia związane z rozwojem człowieka i okazywać pewność siebie w kontaktach z innymi. Powinni umieć pracować z indywidualnymi uczniami i wspierać ich aby

stali się pełnymi aktywnymi uczestnikami społeczeństwa. Powinni też poprzez organizowanie ćwiczeń polegających na współpracy rozwijać zbiorową inteligencję uczniów i współpracować z innymi nauczycielami, aby wzbogacić własne uczenie się i nauczanie.

- **pracować w społeczeństwie i dla społeczeństwa:** przyczyniają się do przygotowania uczniów do roli obywateli Unii Europejskiej i pomagają uczniom zrozumieć znaczenie uczenia się przez całe życie. Powinni umieć promować mobilność i współpracę w Europie i wspierać wzajemny szacunek i zrozumienie kultur. Powinni także wiedzieć, w jakim stopniu edukacja wpływa na kształtowanie się spójnych społeczeństw. Powinni rozumieć równowagę między poszanowaniem i uświadomieniem sobie różnorodności kultur, a znajdowaniem wspólnych wartości. Muszą rozumieć, co powoduje spójność społeczeństwa, a co wykluczenie i zdawać sobie sprawę z etycznych wymiarów społeczeństwa wiedzy. Powinni umieć efektywnie pracować ze społecznością lokalną, partnerami, rodzicami, instytucjami kształcenia nauczycieli i grupami przedstawicielskimi. Powinni być świadomi, że dobra edukacja daje uczącym się coraz więcej możliwości zatrudnienia. Dzięki doświadczeniu i wprawie powinni też mieć swój wkład w systemy zapewnienia jakości.

Zakreślenie powyższych mega-kategorii stanowi ważny punkt wyjścia do projektowania kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Nauczyciel jako osoba „zarządzająca wiedzą”, „wspomagająca rozwój młodych ludzi”, „pomagająca w stawianiu się obywatelem”, „kreująca Europejczyków” to jedne z kluczowych elementów opisu zawodu.

Przewodniczący grupy roboczej prof. Michael Schratz z Innsbruku przedstawił autorskie rozumienie pojęcia „nauczyciela europejskiego”. Zaproponował on siedem wyznaczników takiego nauczyciela:

Cechy „europejskiego nauczyciela” (wg prof. Michaela Schratza)

Europejska tożsamość

Jest nauczycielem danego kraju, ale takim, którego nauczanie wykracza „poza” narodowy program nauczania.

Respektuje współistnienie narodowej i ponadnarodowej świadomości.

Europejska wiedza

Ceni własny system edukacji i postrzega go w odniesieniu do innych systemów europejskich.

Posiada wiedzę o wydarzeniach europejskich.

Jest świadomy europejskiej historii i jej wpływu na współczesne społeczeństwo europejskie.

Europejska wielokulturowość

Daje sobie radę z wielokulturowym charakterem społeczeństwa europejskiego.

Ma pozytywny stosunek do własnej kultury i jest otwarty na inne.

Pracuje z grupami heterogenicznymi.

Europejskie kompetencje językowe

Mówi więcej niż jednym językiem europejskim.

Jest w stanie uczyć własnego przedmiotu w językach obcych.

Spędza trochę czasu w kraju, w którym mówi się innym językiem.

Europejski profesjonalizm

Posiada wykształcenie, które pozwala mu uczyć w dowolnym kraju europejskim.

Wymienia się doświadczeniami z nauczycielami z innych krajów europejskich.

Interesuje się różnymi tradycjami uczenia się i nauczania.

Wykorzystuje badania naukowe z innych krajów.

Europejskie obywatelstwo

Zachowuje się jak „obywatel europejski”.

Wykazuje solidarność z obywatelami innych państw europejskich.

Ceni poszanowanie praw człowieka, demokrację, wolność.

Europejskie miary jakości

Odnosi się do wspólnych europejskich miar jakości. Uczestniczy w osiąganiu europejskich celów edukacyjnych.

Przyjmuje za punkty odniesienia wspólne europejskie narzędzia i znaki jakości w edukacji.

Liczę, że przedstawione powyżej propozycje rekomendacji europejskich odnoszących się do zawodu nauczyciela będą przydatne w refleksji nad naszą profesją w naszym kraju.

